



Projekt Jnr 2018-98

Utveckling av nya rådgivningsmetoder för erfarenhetsutbyte mellan djurägare i samband med byggnation av stall-
innovativ och effektiv rådgivning, förbättrat smittskydd och djurhälsa

Rapport om projektet och de erfarenheter som gjordes under projektets gång

Ingela Löfquist
HIR Skåne AB
Ingela.lofquist@hushallningsallskapet.se



Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling. Europa
investerar i landsbygdsområden

Förord

Detta projekt planerades innan någon visste vad Covid-19 var och innan frågor om smittspridning diskuterades i var mans mun. Men redan innan Corona-krisen började, var smittor och smittspridning en viktig fråga för lantbrukare med animalieproduktion. Hur kan vi undvika att våra djur blir smittade och sjuka och flera olika hälsoprogram fanns. En av de viktigaste var och är fortfarande "Smittsäkra din besättning för gris och nötkreatursbesättningar" som Växa Sverige och Gård & djurhälsan ansvarar för. Det berör framför allt verksamheten på den egna gården.

*I detta projekt ville vi hitta metoder för **rådgivning och erfarenhetsutbyten mellan producenter**, ett nytt sätt som inte riskerade att sprida smittor mellan besättningarna och försämra djurhälsan. Vi sökte ett intressant och effektivt sätt att dela idéer och erfarenheter på mellan djurägarare och inom rådgivning.*

Inledning

I samband med att en djurägare ska bygga brukar studiebesök hos andra djurhållare vara ett bra och värdefullt sätt att inhämta information och kunskap för det egna, kommande investeringsbeslutet. Rådgivare och säljare brukar uppmuntra till studiebesök för erfarenhetsutbytet men också för att visa upp kunders objekt. På många sätt är tillvägagångssättet med studiebesök positivt men inom viss djurhållning försvåras fysiska besök av smittskydds- och djurhälsoskäl. Djurägare som har byggt vågar inte ta emot besökare med risk för att smitta förs in i besättningen.

Detta projekt avsåg att utveckla metoder för att djurägare som planerar att bygga ska kunna ta del av andra producenters stallar utan fysiska besök. Detta kan ske genom att en rådgivare eller djurägaren filmar stallet och sparar filmerna. Dessa filmer kan sedan visas upp för andra intresserade djurägare och vara som underlag för diskussioner och framtida planering av byggnation av stall. Genom att filma i stallar kan spridning av information och erfarenheter nå en mycket större målgrupp samtidigt som det är lättare att fokusera och visa på speciella lösningar eller innovationer.

Målet var att utveckla en ny rådgivningsmetod, som kan användas i många olika rådgivningssammanhang inte bara vid byggnation av djurstallar.

Upplägg på projektet

Projektet planerades för att genomföras med fysiska träffar på sal för nötköttproducenter som funderar på att bygga stall inom snar framtid. En grupp på ca 10 st lantbrukare eftersträvades för att få ett högt erfarenhetsutbyte och intressanta diskussioner. Rådgivare skulle filma olika typer av stallar med inriktning av dikor och ungnöt ute hos lantbrukare. Stallbyggnaderna skulle bedömas vara intressanta för flera antingen genom välfungerande bygglösningar eller testade innovationer. Filmade stallar skulle vara goda exempel inom olika teman. Stallarna skulle i första hand vara byggda under de senaste fem åren. Filmerna skulle visas upp på inbokade träffar och vara underlag för diskussioner för olika teman aktuella vid byggnation. Varje träff hade ett eget tema och då bjöds även en expert på det aktuella området in för att föreläsa samt var delaktig i diskussionen under träffen.

Teman som planerades var "Byggplanering och logistik", "Brandskydd och sektionering", "Byggteknik och materialval", "Förbättrat smittskydd", "Utfodring och skötsel", "Gödselhantering"

”Klimat och energi” samt teman önskade av deltagarna i projektet. Planen var att avsluta träffarna med ett livebesök i ett stall, där lantbrukarna på sal styrde rådgivaren som fanns på plats i ett djurstall och filmade. Genom direktkommunikation mellan inspelnings- och åhörarplats så kunde frågor ställas och stallet filmas utifrån vad åhörarna önskade att se. Filmvisning gav möjlighet till att visa en bättre helhetsbild över djurstallen och dess omgivning. Samtidigt som detaljer kunde fångas.

Projektet avslutas med denna rapport där rådgivningsmetoden redovisas, utvärderas samt förbättringspotential anges.

Genomförande

Det blev en grupp på 11 lantbrukare som deltog i projektet. De var intresserade av både diko- och ungdjursstallar och alla planerade att bygga inom de närmsta åren. På grund av pandemin fick deltagarna själva välja om de ville ha fysiska eller digitala träffar. De flesta valde (ca 75 %) digitala träffar, men vi erbjöd båda alternativen. De lantbrukare som ville var välkomna till en lokal med gemensam uppkoppling.

Med digitala träffar innebar det en mer intensiv aktivitet och deltagarna valde därför en kortare mötestid än planerat. Vi planerade för 2,5 effektiva timmar per träff och därefter var vi rådgivare tillgängliga i 0,5 -1 timme för frågor eller ytterligare diskussioner. Den tiden utnyttjades främst av de lantbrukare som fysiskt var på plats. Sex träffar genomfördes, där varje tillfälle hade sitt tema. Sista gången fick deltagarna välja ämne. De valde tema ”ekonomi och lönsamhet”.

Till varje träff fanns det med en sakkunnig i det aktuella ämnet som diskuterades. Det var både rådgivare, veterinär och personer från byggbranschen som deltog. Vi valde att starta med en presentation som inledning till diskussioner och erfarenhetsutbyten, där sedan filmer från olika stallar fick vara exempel på olika bygglösningar eller byggdetaljer. På varje träff fanns det alltid med två bygg- och en produktionsrådgivare, vilka ansvarade för det filmade materialet. Rådgivarna presenterade gårdarna som de hade besökt. Totalt var det 12 gårdar geografiskt utspridda i halva Sverige. Gårdarna varierade i både produktionsinriktning och storleksmässigt, och var valda som goda exempel på olika aktuella bygglösningar. Från två av de besökta gårdarna valde lantbrukaren att delta och berättade själva om sina nybyggda stall på träffen.

Allt material och presentationer samlades i en gemensam grupp på Teams, som alla deltagare hade tillgång till. Även inbjudan och

träffarna genomfördes via Teams. Här fanns det även möjlighet att chatta med andra deltagare eller med projektansvariga.

Erfarenheter av genomförande av projektet

Minskad smittspridning största fördelen

Målet med projektet var att utveckla en metod för erfarenhetsutbyte mellan lantbrukare som gav lägre smittorisk, vilket lyckades. Med digitala gårdsbesök sker ingen smittspridning mellan besättningar. Här kan delas mycket information via filmvisning av stallbyggnader utan att någon djurägare behöver vara orolig att djuren ska bli sjuka. Digitala gårdsbesök ger flera fördelar.

Fortfarande förekommer det risker med överföring av smittor via veterinärer, rådgivare och olika externa kontakter men i mycket, mycket mindre omfattning. Med rätt rutiner kan även dessa smittvägar minimeras.

Stort utbud på kort tid

Digitala gårdsbesök har även en stor potential att förmedla både idéer, erfarenheter och inspiration lantbrukare emellan. Här finns det möjlighet att få tillgång till djurstallar och andra byggnader som av smittoskäl inte tidigare skulle kunna besökas. Utbudet ökar.

Med film kan vi förmedla en mycket bättre helhetsbild än med tagna bilder. Den inspelade filmen kan pausas, spolas bak eller fram, och även arkiveras och visas många gånger vid senare tillfällen. Även geografiska begränsningar försvinner. Vi kan visa film från både Dalarna och Skåne under samma timme. Så genom att filma i stallar kan spridning av information och erfarenheter nå en mycket större målgrupp samtidigt som det är lättare att fokusera och visa på speciella lösningar eller innovationer. Dessutom är det ett mycket effektivt sätt för kunskapsspridning, med snabba filmbyten mellan gårdar och dessutom ingen restid.

Nackdelar med digitala gårdsbesök

Ett digitalt gårdsbesök har många positiva delar, men trots detta stimulerar ett fysiskt gårdsbesök fler sinnen hos besökaren. Oftast blir det fler erfarenheter som förmedlas och besökaren kan ha lättare att förstå verksamheten då de ser hela gårdsbilden. Utbytet mellan besökare och djurägare blir bättre då spontana frågorna kan ställas direkt till lantbrukaren och svaren kommer meddetsamma under besöket.

Digitala möten hämmar diskussion

Det som var tydligast i projektet var att med digitala möten hämmas både frågor och diskussion. Det stora erfarenhetsutbytet mellan lantbrukarna i gruppen som vi förväntade oss, blev inte så stort. I alla fall inte under träffarna. De deltagare som var mest aktiva var de som fanns med oss i möteslokalen. De hade med skisser och planritningar till diskussion och ville gärna få synpunkter på sina egna idéer.

En önskan kom upp under slutet av projektet och det var att vi skulle träffas ute på varandras gårdar om ett år. Då skulle vi kunna se resultatet på byggplanerna som varje deltagare presenterade under första träffen. Vi hoppas kunna genomföra detta, men kanske som digitalt besök.

Sårbar teknik

Det filmade materialet hade en mycket central roll i projektet. Valet av gård och stall var viktiga för att hitta de goda exemplen, samtidigt som vi ville ha stor spridning på bygglösningar i olika produktionssystem. Det var också mycket viktigt att det fanns ett godkännande från djurägaren att djurstallarna blev filmade och kunde visas för andra intresserade. Vi hade bra geografisk spridning på objekten men trots att det var över 20 olika stallbyggnader på tolv gårdar, skulle det varit bra med flera exempel.

Det svåra var sedan när filmerna skulle visas under träffarna. Eftersom det var ett kombinerat fysiskt och digitalt möte var det fler problem än om alla deltagarna hade suttit på sal och vi hade visat filmen på skärm. Trots vi försökte släcka ner kameror på deltagarna och ha träffar på mindre belastad tid, var det känsligt. Det blev både hackigt och svårt att höra vad lantbrukare sa på filmen stundtals. Det tog ibland för lång tid för oss att byta och välja andra filmer, vilket innebär en stress och frustration som man vill undvika. Vi lyckades inte alltid hålla diskussionen levande under filmbyten utan det blev tyst när man väntade på nytt filmmaterial. En enklare och mer säker hantering av filmmaterialet hade varit mycket önskvärt.

Vad tyckte deltagarna i projektet

Deltagarna var över lag nöjda. De tyckte att det var ett effektivt sätt att få se många olika alternativ och då även filmer från olika delar av landet. Några påpekade hur bra det var med digitala träffar och gårdsbesök då man slapp lägga tid på att resa, medan andra saknade

de fysiska besöken. Att det var lättare att dela erfarenheter och diskutera på fysiska möten, var alla överens om.

Upplägget med olika teman på träffarna uppskattades och lantbrukarna ansåg att det omfattade huvudparten av de olika momenten i byggprocessen. Det lantbrukarna saknade var de ekonomiska aspekterna vid byggnation. Prisuppgifter på olika byggnader, bygglösningar och inredning samt diskussionen om vad är ett prisvärt stall. Vad kan ett stall kosta med tanke på inbesparade kostnader och förbättrad produktion? Därför valde deltagarna att diskutera frågor angående möjlighet till investeringsstöd och ekonomi på den sista träffen. Handläggare från länsstyrelsen bjöds in för att kunna svara på frågor om investeringsstödet.

Mötestiden per träff drogs ner jämförts med de planerade fysiska träffarna per sal efter önskemål från lantbrukare. Intensiteten blev mycket högre på de digitala träffarna och många menade att för långa sittningar gav bara ofokuserade gruppdeltagare.

Av de önskemål som framkom var det ena att det skulle varit filmer från fler stallar och att fler prisuppgifter skulle ha redovisats. Även om förutsättningarna skiljer sig ute i besättningarna ansågs det mycket relevant och intressant att få veta hur mycket stallet kostat. Flera påpekade också att tekniken att visa film måste förbättras och förenklas, så att det blir snabbare byte mellan olika filmsekvenser och utan problem under visning.

Vad kan förbättras?

Utvecklingen av ny rådgivningsmetod för erfarenhetsutbyte mellan djurägare fungerade bra, men hade fungerat ännu bättre under gemensam fysisk träff. Ska man utveckla metoden och ha digitala träffar kan ett sätt vara att ha diskussioner i små enskilda grupper. Resultaten av diskussionen kan sedan återkopplas till stora gruppen. Detta kan ge fler lantbrukare mod att dela med sig av sina erfarenheter.

Att filma och visa film för att kunna sprida både nya och befintliga erfarenheter utan att riskera att smittspridning mellan besättningar är ypperligt. Det är lätt att filma då de flesta telefoner har en mycket bra kamera och idag är filmer ett vanligt sätt att kommunicera på även privat. Rådet är att testfilma i den miljö som är aktuell och se igenom resultatet. Korrigera sedan tekniken efter hur det ser ut på film. Bättre att filma för mycket och i långa sekvenser än att ta korta filmsekvenser som är svårare att få in i ett sammanhang. Det ska vara klart vilket syfte man har med filmvisningen för sättet att presentera filmen skiljer sig åt. Ska det visas olika byggdetaljer eller bygglösningar kan det vara korta klipp från många gårdar. Ska det däremot vara mer som ett gårdsbesök, för att få med sig mer av

helheten av stallbyggnation eller uppfödning, krävs det mer film och mer tid till redigering för att få en röd tråd genom filmen.

Utmaningen är att hålla ett relativt högt tempo för att få ett intressant digitalt gårdsbesök. När vi är på fysiska besök stimuleras flera sinnen, än vad vi lyckas med i det digitala. Så ljudet är viktigt, men det måste vara bra kvaliteten på inspelningen. Är det svårt att höra vad olika personer säger så är det bättre att stänga av ljudet och prata själv under visningen.

Som rådgivare eller rådgivargrupp bör man sträva efter att samla ihop ett bibliotek av filmer, väl uppmärkta och bra strukturerade. Detta för att sedan kunna använda dessa både vid enskild rådgivning samt vid kurser. Det är mycket viktigt att djurägaren vid besök och filmning verkligen tillåter detta och godkänner att andra personer för ta del av materialet.

Det som måste förbättras och förenklas är tekniken att visa filmerna, speciellt om det är under digitala möten. En mer driftsäker hantering är mycket önskvärt eller snarare ett måste om vi mer frekvent ska använda oss av denna metod.